

Sygn. akt I CKN 202/98

W Y R O K

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 listopada 1999 r.

Sąd Najwyższy Izba Cywilna

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSN - St. Dąbrowski

Sędziowie: SN - F. Barczewska

SN - Z. Świeboda (spraw.)

Protokolant: A. Leszczyńska

po rozpoznaniu w dniu 10 listopada 1999 r.

na rozprawie sprawy

z powództwa Teresy K.

przeciwko Władysławowi K.

o unieważnienie małżeństwa

na skutek kasacji powódki

od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 21 listopada 1997 r.,

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 21 listopada 1997 r. Sąd Apelacyjny oddalił apelację powódki od wyroku Sądu Wojewódzkiego w G., którym tenże Sąd oddalił powództwo o unieważnienie małżeństwa. Sąd Apelacyjny podzielił ustalenia Sądu I instancji, a mianowicie że strony zawarły związek małżeński w dniu 5 listopada 1994 r. Pozwany od marca 1994 r. do połowy 1996 r. leczył się w Poradni Psychiatrycznej w W. z powodu encefalopatii, umiarkowanego upośledzenia umysłowego oraz zespołu depresyjnego z zaburzeniami charakterologicznymi. Zaburzenia te utrudniają pozwanemu wykonywanie roli męża i ojca, ale nie wykluczają takiej możliwości. W czasie wspólnego pożycia dochodziło do konfliktów między stronami oraz między pozwanym a rodzicami powódki, u których strony mieszkały. Do konfliktów między stronami dochodziło przeważnie na skutek odmowy powódki współżycia z pozwanym. Niski stopień inteligencji pozwanego wynika głównie z uwarunkowań społeczno-wychowawczych, a nie fizjologicznych, czy anatomicznych, a stan zdrowia pozwanego pozwalał na zawarcie małżeństwa bez zezwolenia Sądu. Brak jest podstaw do unieważnienia małżeństwa, skoro pozwany był świadomy swoich czynów, działał logicznie i racjonalnie, wykazywał się znacznym poczuciem odpowiedzialności za rodzinę, pracował, nie lekcewał swoich obowiązków i rozumiał społeczną funkcję rodziny.

W kasacji wniesionej przez pełnomocnika powódki – adwokata skarżący domaga się zmiany zaskarżonego wyroku oraz wyroku Sądu Wojewódzkiego i uwzględnienie powództwa lub o uchylenie go i o przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Kasacja oparta została na podstawie wymienionej w art. 393¹ pkt 1 kpc.

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje:

W kasacji skarżący wskazał, iż Sąd II instancji naruszył art. 12 § 1 kro oraz art. 82 k.c. Trafny jest jedynie zarzut naruszenia art. 12 k.r.o., a więc przepis prawa materialnego, który wyznacza kierunek postępowania. Przepis ten stanowi: „Nie może zawrzeć małżeństwa osoba dotknięta chorobą psychiczną albo niedorozwojem umysłowym. Jeżeli jednak stan zdrowia lub umysłu takiej osoby nie zagraża małżeństwu ani zdrowiu przyszłego potomstwa i jeżeli osoba ta nie została ubezwłasnowolniona całkowicie, sąd może jej zezwolić na zawarcie małżeństwa”.

Sąd niewadliwie ustalił, że pozwany już przed zawarciem małżeństwa leczył się w Poradni Psychiatrycznej z powodu encefalopatii, umiarkowanego upośledzenia umysłowego oraz zespołu depresyjnego z zaburzeniami charakterologicznymi; zaburzenia te utrudniają pozwanemu wykonywanie roli męża i ojca. Biegły psychiatra lek. med. A. G. natomiast w swojej opinii sądowo-psychiatrycznej stwierdził u pozwanego lekkie upośledzenie umysłowe z zaburzeniami charakteru, co skutkuje ograniczoną zdolność kierowania jego postępowaniem. Oznacza to, że pozwany dotknięty jest niedorozwojem umysłowym, czyli zachodzi podstawa do unieważnienia małżeństwa z § 1 zd. pierwsze art. 12 k.r.o. Nie każdy jednak niedorozwój umysłowy może prowadzić do unieważnienia małżeństwa.

Sąd w tej kwestii nie dość wszechstronnie rozważył pozostające w związku z niedorozwojem umysłowym zaburzenia powodujące utrudnienie pozwanemu w wykonywaniu roli męża i ojca. Sąd też nie rozważył zawartego w opinii sądowo-psychiatrycznej stwierdzenia, że pozwany ma ograniczoną zdolność kierowania swoim postępowaniem.

Sąd Apelacyjny uznał, że pozwany – mimo niedorozwoju umysłowego – mógł uzyskać zezwolenie na zawarcie małżeństwa. gdyby z takim wnioskiem zwrócił się do sądu przed zawarciem małżeństwa. W tej materii Sąd Najwyższy w obecnym składzie podziela wyrażony już w orzecznictwie Sądu najwyższego pogląd, że okoliczności wymienione w art. 12 § 1 zd. drugie k.r.o. mogą być rozważane jedynie w postępowaniu toczącym się w trybie art. 561 § 2 kpc, na skutek wniosku osoby dotkniętej chorobą psychiczną albo niedorozwojem umysłowym

o udzielenie zezwolenia na zawarcie małżeństwa, a nie w postępowaniu o unieważnienie małżeństwa zawartego przez taką osobę mimo braku zezwolenia sądu (wyrok SN z 25 października 1965 r., II CR 293/65 – OSNCP 1966, nr 9, poz. 148).

Z tych przyczyn orzeczono jak w sentencji (art. 393¹³ § 1 kpc).